

הלכות יום הכיפורים סימן תרו תרה

המקצט בו ומחשב בלבו מה מוציל לי יום־כפור זה, אינו מקפד לו (רמב"ם פ"ג מחל' שגגות):

תרה סדר סעודה המפסקת, ובו ד' סעיפים :

א *אוקלים ומסקים קדם בין השמשות, (א) שצריך (ב) להוסיף מחל על הקדש. יתוספות זה אין לו שעור, אלא קדם בין השמשות, (ב) שזמנו אלה וחמש מאות אמה קדם הלילה, צריך להוסיף מחל על הקדש מעט או הרבה: **ב** ינשים שאוכלות ושותות *עד שחשקה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על הקדש, (ג) אין (ד) מוחין בנדון כדל שאלא נבואו לעשות כדון: הגה (ד) והוא הדין בכל דבר־אסור (ה) אמרין מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, *ונקא (ו) שאינו מפגש בתורה אף־על־פי שהוא דאורייתא, *אבל אם (ג) מפגש בתורה, (ו) מוחין בקדם (ד) מוחין בקדם (ה) נאם (ז) יודע

א ברימא דמא פ"א
ב קראיש שם, וצ"ל
פנה שאצתי מסיק
רסא ג' ומכ"ס בצ"ק
א מהלכות שבת
שעור מרא דקטת
קפ"ח וצ"ח ל'

באר היטב

אחרונים: (ז) מוחין. ודוקא שיודע בנדיא שלא יקבלו ממנו, כרא"ש:
(א) מקדש. אע"פ שהוא ספק גגון בה"ש מוחין, ישיש ביצה פ"ד:
(ז) יודע. ודוקא בשכבוד לו. ודוקא קשהחוטא שוגג. אבל קשהחוטא מיד

דוקא קפ"ח פניו לצד צפון שעקר חטא האדם הוא מחמת מין, וכתב מצפון
זהב נאמה, ע"כ מכניע עצמו לאוחו צד הודיע שמשם בא לו החטא, ע"ש:
(ב) להוסיף. מהאורייתא, אף אין בו פרת, וה"ה ממלאכה צריך להוסיף, ע"נ

באר הלכה

* עד שחשקה. רוצה לומר עד בין־השמשות, אבל בין־השמשות קודם
למחות בהן, דכפירש בתורה דמא שהוא ספק פרת [מ"א בשם
ש"ש]. וע"נ סמ"ע השקל והיה למאן דאמר ספקא דאורייתא מן התורה
להקרא. וע"נ בקרבן־מנאל מה שכתב על דברי המסך אבותם⁶⁶: * [נדקא
שאינו מפרש בתורה. ע"נ סמ"ע השקל בשם תשובת מע"ל צדקה סימן
ט, דבדבר שאינו להם מנהג גרוע להקל בפרהסיא מקרי גלוי לני שלא
יקבלו ואין צריך לקחות, אלא א"כ הו"ה מפרש בתורה: * אבל אם מפרש
בתורה וכו'. דבר זה הוא מדברי העשור, והעיקר כרא"ש ור"ן וכן פתבו
הרשב"א והמאירי כחדישיהם על ביצה דף ל'. ודע, הלאורה יש להקשות על
זה מסוגיא דשבת דף נה, דשם עברו על דבר המפרש בתורה, דכתב "הנאמנים
והנאמנים על כל התועבות וגו'". ואפ"כ הכי משמע בנקרא דאם היה ברה"ש לא
לשמנו לא היה נענשים: אלא דיש לו מיד דנהו רק לענין ע"ש, אבל לענין סודות
עשה דהוכחה מקרב כל פניו, וכן הוא באמת דעת הר"א מפ"ח המוכח בסמ"ג
דקט"ז, והעפ"ק סק"ג אבותם, וסמ"ג בעצמו משמע שם דהוא סוד דהיינו
שכבוד לו שלא יקבלו אינו חייב להוכיחו, וכן משמע לקאורה מדברי התוספות
שם בשבת דף נה דבמד' הפתחיל אף־על־גב וכו'. אלא דאפשר לךחות, דענינא
דריש גלותא לא הוי בדבר המפרש בתורה, ולכן אם היה ברור לרבי סימן שלא
לשמנו לו לא היה מחייב להוכיחו, אע"פ מהג"א מכתב דעת התוספות להקל
ברבים כדעת הספ"י. ודע, דמסבגא דמה שפסק הרמ"א דבדבר המפרש
בתורה חייב למחות, דוקא שהוא באקראי, אבל אלו הפורקי על הגמרא, גגון
מחלל שבת פרהסיא או אוכל נבלות להכעיס, כבר נצא מכלל 'עמיתו'¹² ואינו
מחייב להוכיחו¹⁸, וכן איתא בספ"י דבר־אלהו בפה פרק יח: "הוכח תוכיח את
עמיתך", ועמיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ומצות אמה חייב להוכיח
אותו, אבל לרשע שהוא שונאך אין אמה חייב להוכיח אותו, והעיקר זה
הנרי"א בקשר באהרן־אלהו, ע"נ שם, ולענין אוכל נבלות להכאבו או סחל
שבת שלא בפרהסיא, יש לעין בדברי * מוחין בקדם. ע"נ בבבב"י וספ
שמעדר לומר קנה דבר נדע, דער פאן לא אמרין דבדבר המפרש בתורה

לצפון, שעקר תשאת האדם הוא מחמת מין, וכתב "מצפון זהב
נאמה", על־פן מכניע עצמו לאוחו צד הודיע שמשם בא לו
החטא, עד פאן, (י"ט) וכן נהגין:

א (א) שצריך להוסיף וכו'. ותוספות זה אין בו פרת פי אם
מצות צעה, (ב) וזלפינן בגמרא (ר"ה ט). מדקתיב "ועינתם
את נפשתיכם בתשעה לה'ש מצרב מצרב עד צרב תשבתו
שבחכם", ודמרינן: יכול בחשעה מתענין, פלמוד לומר "בצרב",
אי קערב, יכול משתשעה, פלמוד לומר "תשעה", הא ביצה?
מתחיל ומקצנה מבעוד יום כדי להוסיף מחל על הקדש, וגם
ביציאתו מוסיף, מדקתיב "מצרב עד צרב"¹¹: (ב) שזמנו אלה
וחמש מאות אמה וכו'. רוצה לומר, ששעור בין־השמשות הוא
שעור מהלף אלה וחמש מאות אמה, והוא לעקר רבע שעה¹² קדם
צאת הכוכבים, וקדם לזה¹⁴ צריך להוסיף מעט, ושעור התוספות עם
(ג) בין־השמשות ביחד עולה כמעט חצי שעה, והנה השלמת צדוק
הוכידי ענה דעת רבנו תם וסיעתו¹⁶, ואויל לשיטהו בסמ"ן רסא סעיף
ב, וכתב רתבנו שם דהרבה מהראשונים חולקין על זה, וגם הג"א
הסכים לשיטתם, דבין־השמשות מתחיל תכ"ה אחר תחלת
השקיעה¹⁶, דהיינו משעה שהחמה נתפסה מעינינו, וזמן התוספות
שצריך להוסיף הינו קדם שקיעת החמה, וע"נ שם במשנה ברורה
סעיף־קטן כג' לענין שעור הוספה לפרש ממלאכה¹⁷, והוא הדין הקא
לענין אכילה¹⁸: **ב** (ג) אין מוחין פינדין¹⁹. ודוקא (ג) פינדין בנדיא
שלא יקבלו ממנו, אבל בספק שפא יקבלו צריך למחות (ד) אפילו
במדי דרפנו: (ד) והוא הדין בכל דבר־אסור וכו'. רוצה לומר
גם־פן בשכבוד לו שלא יקבלו ממנו, ובכ"ל. ובכל זה אין חלוק

שער העיין

(ט) פרי־מגדים: (ב) הרי"ף. וע"נ בט"ז שהקשה על למד זה, וע"נ באלה דבר שישבו²²: (ג) חיי־אדם. וע"נ כמה שפתגו לעיל בסימן רסא בבאר הלכה דבד
הפתחיל 'איזה זמן'¹⁹: (א) מגן־אבות בשם כרא"ש וכן משמע מ"ק במה שהמה דף נה, ואלו הפתח בני־אדם על מה שישוגגין בכל יום היו מוסיפין שגגות
וחפל התורה מעט מעט חיו (תשוב"ן ח"ב סימן מז). עוד כתב שם, דמרא לו שנה הדבר לא נאמר אלא בשנתרבו הרבה שוגגין בדבר ונכע"נ שפאטר פסק
חוקת הכהנים דף ס' צדו פרושים בישראל, אבל בדבר שרק מעוטן שוגגין, מצוה לקחות בנדון ואף אם נבואו להיות מזידין, כדי להזכיר לזכרים שלא ישלחו,
דילפי מקללה ולא ילמי מתקנתא; והמורה הנראות, אם הזהיר את העם והם לא הזהירו, עליו נאמר 'ואתה את נפשך העלמת', עד כאן לשונו: (ז) לבוש־שרד
שזון משמע כרא"ש: (ח) מגן־אבות בשם קמ"ק: (א) רשכ"א בביצה דף ל': (י) פן טשטע מרשכ"א שם וכן פסב בורכ"מ־משה: (כ) פן איסא כרא"ש וכן
מוכח שם ברשכ"א שכתב 'זמרינן', ע"נ שם. ונראה שמה שכתב 'ענישין' להי' קאי על בית־דין או על פל מי שיש פירוד לעצמו, וע"נ ברמב"ן פחש"ל על הפסוק
"ארו אשר לא יקום וכו'", מה שכתב בזה¹³, אבל שאר בני־אדם אינן מחייבים רק להוכיחו, וע"נ ברמב"ם פרק ו' מהלכות דעות הלכה ח:

הַלְכוֹת יוֹם הַפְּעוּרִים סִימָן תְּרוּ תְּרַח

ביאורים ומוספים

סִימָן תְּרַח

סֵדֵר סְעוּדַת הַמַּפְסָקָה

[משנ"ב ס"ק א]

וְגַם בְּיַצִּיאָתוֹ מוֹסֵף, מְדַקְּתִיב "מַעֲרָב עַד עָרֶב"⁽¹⁾.

(1) ופרטי דין התוספת במוצאי יום כיפורים, התבאר בשר"ע לקמן (סי' תרכ"ב ס"ב) ובמשנ"ב שם (סי' ג).

[שעה"צ ס"ק א]

וְעֵין בְּאַלְמָה רַבָּה שְׁפִיטָבִיב⁽²⁾.

(2) ה"טו (סי' א) הקשה, שכיון שלמדו מפסוק זה את מצות האכילה בתשיעי נכמבא במשנ"ב לעיל (סי' תרד ס"ק א), הרי משמעות הגמי' (יומא פ"א, ב) שמי שלמד מפסוק זה את חיוב 'תוספת' לא לומד ממנו את מצות האכילה בתשיעי, והאיר (סי' ג) ציין לדברי הלבוש (סי' א בהגיה) שעמד על כך, וביאר איך מימי יתכן להדוש שתי רשות מפסוק זה.

[משנ"ב ס"ק ב]

לְעֶרְךָ רַבֵּעַ שְׁעֵה⁽³⁾ וכו', וְקָדָם לְהֵי וכו', שְׁנָה דְעַת רַבְנֵי תָם וְסִינְיָתוֹ⁽⁴⁾ וכו', תָּרַף אֶסֶר תַּחֲלַת הַשְּׁקִיעָה⁽⁵⁾ וכו', לְעֵינֵי שְׁעוֹר הוֹסְפָה לְפָרֵשׁ מִמְּלֶאכֶתוֹ, וְהָיָה הַדִּין הַכֹּא לְעֵינֵי אֲכִילָה⁽⁶⁾.

(3) וכן כתב לעיל (סי' רל"ג ס"ק ב, וסי' רס"א ס"ק ב) שזמן בין השמשות הוא בערך רבע שעה, והוסיף בשעה"צ שם (סי' ב), שלדעת החיי אדם (סי' תנט ס"ק י) והג"א (שם ס"ב) הוא מעט יותר (וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שמ"ב ס"ק ב)). והתבאר לעיל (סי' שלא ס"ק יד, ובביה"ל סי' רס"א ס"ב ד"ה שהוא) שזמן בין השמשות נקבע לפי שעה ומנית, ומשתנה הדבר בין הקיץ שהיום ארוך לבין החורף שהיום קצר.

(4) כמו שביאר לעיל (סי' רס"א ס"ק יט) לענין תוספת שבת, שזמן התוספת הוא בהכרח קודם בין השמשות, שהרי בין השמשות הוא כבר ספק לילה, ואין צורך לימוד מקרא לכך שיש בו חובת עינוי. ותוספת זו המחוייבת על פי דין, כתב בספרו במחנה ישראל (פליג ס"ה) בשם החיי אדם (ח"ב כלל ה ס"ב) לענין דין תוספת שבת, שהיא חלה מאליה אף בלא קבלה, ורק התוספת שאינה מחוייבת על פי דין תלויה בקבלתו נכמבא בשר"ע להלן (סי' ג). והוסיף, שטעות גדולה טועים המון העם החושבים שאין השבת חלה אלא על ידי אמירתם.

(5) שזמן בין השמשות לא מתחיל מיד לאחר תחילת השקיעה [היינו שנכסית החמה מעינינו ושוקעת], אלא לאחר סוף השקיעה [היינו משעה שמתחיל האור לשקוע לגמרי], שהוא כדי הילוך שלשה מילין ורבע לאחר תחילת השקיעה.

(6) ולענין הלכה, כתב בביה"ל לעיל (סי' רס"א ס"ב ד"ה מתחלת) שבדאי צריך להזהר כדעה זו, ומיד לאחר תחילת השקיעה אסור לעשות מלאכה וחלילה להקל בדבר (וראה מה שכתבנו שם), וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' שלא ס"ק יד) בשם הברכי יוסף, שנתפשט המנהג בכל ערי ארץ ישראל כדעה זו.

(7) שם כתב, שמי שמחמיר על עצמו ופורש חצי שעה או על כל פנים שליש שעה קודם השקיעה, אשר לו, שבזה הוא יוצא ידי דעת כל הראשונים, ולענין שיעור זמן התוספת מעיקר הדין, ראה מה שכתבנו שם, וכן בשעה"צ שם (סי' כא).

(8) וכן לענין איסורי רחיצה סיבה נעילת הסנדל ותשמיש, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרי"ד ס"ב ד"ה אסור) שהרי הם כ'אכילה' לענין

החובה להוסיף מהחיל על הקודש קודם בין השמשות, וכן התבאר במשנ"ב לקמן (סי' תרכ"ד ס"ק ג) לענין החובה להוסיף ביציאת היום, שהיא חלה על כל איסורי היום שהם כאכילה.

[שעה"צ ס"ק ב]

דְּסִימָן רִסָּא בְּבֵאֵר הַלְכָה דְּבוֹר הַמַּתְהִיל יַצִּיא זְמַן⁽⁹⁾.

(9) שם כתב, שבגמ' לא התפרש שיעור זמן התוספת, ושמי"מ כתב הרא"ש (יומא פ"ה ס"ה) שלא די בשיעור כלשהוא, וכיון שמוכח מדברי הרוס' (ראש השנה ט, א ד"ה רבי עקיבא) ששיעור התוספת הוא פחות משלשת רבעי מיל, לפיכך הביא להלכה את מה שכתב החיי אדם, שהוא קרוב לרבע שעה.

[משנ"ב ס"ק ג]

אֵיךְ מְמַחֵק בְּיַדְּךָ⁽¹⁰⁾.

(10) ובטעם הדבר שנשים חייבות במוצאי תוספת יום כיפור, אף על פי שהיא רק מצות עשה (נכמבאר לעיל (סי' א)) ומשים הרי פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, הביאו השיטה מקובצת (ביצה ל, א ד"ה ועוד) והמנחת חינוך (מצה שיג אות טז) את מה שדרשו בגמ' (סוכה כה, ב), לחייב נשים בתוספת יום כיפור, מאידך, הפמי"ג (משב"ז ס"ק א) יישב שמאחר שהן חייבות במוצאי יום כיפור, חייבות הן אף במוצאי התוספת [ואכן הרע"א (שו"ת חדשות סי' פ) תמה על הפמי"ג מדברי הגמ', וראה בדעת תורה (סי' ב) שכתב שיתכן שדברי הגמ' אמורים רק לגבי דין יענידי, וטעם הפמי"ג נצרך לגבי איסור מלאכה].

[משנ"ב ס"ק ד]

הַבְּקָל זֶה אֵין חֲלוּק בֵּין רַבִּים לְיַחֲדִיד⁽¹¹⁾.

(11) ולמחות רבבים העוברים עבירה בשוגג באופן שחלקם יקבלו את דבריו וחלקם לא, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ב סי' לו) שכיון שחלקם יקבלו או אפילו ספק שיקבלו, צריך למחות, ואין עליו להימנע מלמחות מחמת אלו שעל ידי זה יהיו מזידים, שהרי מימי גם עכשיו הם עוברים עבירה בשוגג, והוסיף, שאכן אם יש אפשרות למחות בנפרד באלו שיש צד שיקבלו את דבריו, ימחה באופן זה.

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁאִינִי מְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה⁽¹²⁾.

(12) ובגדר דבר שאינו מפורש בתורה שאמורים לגביו 'מוטב שיהיו שוגגין' וכו', התבאר בפני יהושע (סוכה ב, ב ד"ה בגמרא וכו') שהיינו אפילו מצוה שעיקרה מן התורה ורק פירושה הוא מדברי ספרים, מאידך, הערוך לר' (שם ד"ה שם וכו') כתב שמצוה כזו הרי היא כמפורשת בתורה, ואין אמורים בה 'מוטב שיהיו שוגגין' וכו', ורק בכגון מצות 'תוספת יום כיפור' שעיקר המצוה נלמד מדרשא, נחשב הדבר כאינו מפורש בתורה שלגביו אמורים 'מוטב שיהיו שוגגין' וכו'.

ולענין איסור 'חצי שיעור' של דבר המפורש בתורה, הסתפק הרע"א (הגהות שו"ע ס"ב) שיתכן שנחשב הדבר כאינו מפורש בתורה וגם בזה אמורים 'מוטב שיהיו שוגגין' וכו', וציון למה שכתבו התוס' בשבועות (כג, ב ד"ה דמוקי) ששבועה חלה על 'חצי שיעור', שכיון שהוא רק איסור בעלמא אינו נחשב כמשבשע ועומד עליו מהר סיני.

[שעה"צ ס"ק ח]

"אָרוֹר אֶשֶׁר לֹא נָקִים וְכוּ" מֵה שְׁכָתֵב בְּהַלְכָה⁽¹³⁾.

המשך במילואים עמוד 47

מילואים הלכות יום הכפורים סימן תרו המשך מעמוד קודם

הסמי"ע שהמצוה לשנוא את העובר עבירה היא דוקא בעבירה שבין אדם למקום אבל לא בעבירה שבין אדם לחבירו, ששונה מכלים או מקניט את חבירו שאינו עובר עבירה בקום ועשה [היינו שעובר בדיבור בלבד], ואינו כגוף את חבירו שעובר בקום ועשה, ולכן נחשב הדבר גם כעבירה שבין אדם למקום [וראה בספר דעת תורה (סי' תרו) ד"ה יע"ע] שהשיר מדבריו הפרי חדש (סי' תרו ס"ק א ד"ה ומיש און) בשם מהר"ש גרמזאן, שהמבזה את חבירו בדברים, יש בדבר חלק של בין אדם למקום, שהרי עבר על "ואהבת לרעך כמוך", השלא כדברי הפמ"ג.

[שעה"צ ס"ק יג]

פ"ן שפכר פ"ס אה"מ.

24) אולם לענין המוסר לשון הרע על חבירו ונתגנה חבירו, כתב בחפ"ץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ד סי"ב) שלאחר שפייס את חבירו, עדיין צריך להתוודות על חטא שביין אדם למקום הכלול בעבירה זו ואמנם שם הרי האיסור הוא גם כשלא נתגנה חבירו, ואם כן ודאי נחשב הדבר גם כחטא שבין אדם למקום.

ובאופן שהיוק את ממון חבירו ולא התכוון בכך לצער, כתב החוטפות יום כיפורים (יומא פה, ב ד"ה עבירות) שלאחר ששילם לו את דמי הנזק, אין צורך להתוודות על הדבר, שכן שבאופן זה אינו חייב לפייס את חבירו [וראה לעיל (סי' תרו ס"ק א) פרטי הדין], לכן גם אינו חייב להתוודות לפני ה' ולפי מה שכתב הכסף משנה (פ"א הל' תשובה ד"א) שדין הוידוי נלמד מדין הפיוס.

[משנ"ב ס"ק טז]

אמר התפלה ק"ם פת"מ.

25) וכתב לעיל (סי' קכב ס"ק ג), שטוב לומר יודיו לרצון גם קודם התחננים.

[משנ"ב ס"ק יח]

א"ל דעו"ש פ"ן שפ"ח פ"ן ישיב וכו'.

26) והאם מותר לבן להלקות את אביו, ציין המקור חיים (לבעל החוות וא"ר, סי' ל) לדברי השו"ע (יור"ד סי' רמא סי"ג ו-ד) שאסר לחבול באביו אפילו לטובת רפואה, וכן להיות שליח בית דין להלקות את אביו [וראה בברכי יוסף (יור"ד סי' רמא סי"ג-ד), ובשו"ת ברכה שם ס"ק ח] שלגבי עשיית כזיון לאביו, אין מועילה מחילתו.

ולענין הלקאת תלמיד את רבו, הובא בשו"ת שבת הקהתי (חיד סי' קסו) שהרבה אדמו"רים לקו בערב ז"ם כיפור על ידי תלמידיהם, כיון שנתנו להם רשות לכך ולא היה אחר שיעשה את הדבר.

הובא (ארחות רבנו ח"ב עמ"ר), שאצל החורא והגריי קניבסקי לא נהגו ללקות בערב ז"ם כיפורים, וכן כתב הכף החיים (ס"ק מ) בשם היפה ל"ב (ח"ג סי' תרו אות ד), שרבים נהגו שלא ללקות בז"ם זה, כיון שמתחייקים אותו ליום טוב וכמבואר בשו"ע לעיל (סי' תרו ס"א-ב).

27) ולגבי סדר האמירה, כתב השו"ע לקמן (סי' תרכ"א סי"ה) שיאמר 'חטאתי עויתי פשעתי', וביאר במש"ב שם (ס"ק יז) שכיון שחטא' הוא שוגג ויען' הוא מויד ופשעתי' הוא מרד, צריך לומר את הקל תחילה, וכן כתב לעיל (סי' ק"ט ס"ק ד) שטוב להתוודות בשומע תפילה ולומר 'חטאתי עויתי פשעתי', וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרכ"א ס"ק ח).

ומי ששב מעבירה מסוימת הידועה לו, כתב המנחת חינוך (מצוה שסד אות ה) שאינו אומר את טסח הוידוי 'חטאתי עויתי פשעתי', אלא אם העבירה הייתה בשוגג יאמר 'חטאתי', ואם במזיד יאמר 'עויתי', ואם במרד יאמר 'פשעתי'. מאידך, בספר אבי עזרי (פ"א מהל' תשובה ה"א) כתב שמשמעות דברי הרמב"ם (הלכות תשובה שם, ופ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ט) היא שלעולם אומר בטסח הוידוי 'חטאתי עויתי פשעתי', וביאר, שאכן יתכן שבשגגתו היה גם שמץ של מזיד, על ידי שהיה לו לעיין ולברוק, או אף שמץ של מרידה, שאולי היה עשה זאת גם במזיד, וכן כהויד היה גם שמץ של שגגה, על ידי הוראת היתר, ולפיכך בכל אופן שחטא צריך להתוודות בטסח 'חטאתי עויתי פשעתי'.

והאם מועילה אמירת יודיו בלב, כתבו החינוך (מצוה שסד) והשו"ע (יור"ד סי' שלח ס"א) לענין אמירת יודיו לשכיב מרע, שאמנם לכתחילה צריך להתוודות בפה, אך כשאינו יכול להתוודות בפה, די להתוודות בלב.

וכן לענין יודיו על ידי שליח, כתב המנחת חינוך (שם אות ח) שמועיל הדבר, שאף שהחרטה היא אי אפשר שתהיה על ידי שליח, כיון שהיא דבר שבלב, מי"מ כשמתחרט רשב כעצמו יכול לעשות שליח על הוידוי, וכמו שזמ"ט (שמות לב לא) שמושה רבינו ע"ה התוודה עבור כלל ישראל, וכן הכהן גדול היה מתוודה על השעיר ביום כיפורים עבור כל ישראל.

[שעה"צ ס"ק יב]

ד"ר לומר קעמ"ט.

28) אולם לגבי וקן או חולה עקשה להם לעמוד במשך כל הוידוי, דעת הגרי"ן קרליץ (חוט שני יום כיפורים עמ' קח) שדי להם לעמוד בשעת עיקר הוידוי, היינו באמירת 'אבל אנהו חטאתי'.

[משנ"ב ס"ק יג]

אין צריך להקדמות ביום כפור שנית.

29) וכשם שמבואר בדבריו בשם הפמ"ג שהמקניט את חבירו ועני המהפך בחררה אינם נחשבים עוות שבין אדם למקום, כך צידד הפמ"ג (סי' תרו א"א ס"ק א) גם לענין פירסום החטא [המבואר בשעה"צ כאן (ס"ק ג)], שהמקניט את חבירו ועני המהפך בחררה נחשבים רק כחטאים שבין אדם לחבירו, וכן כתב בספרו מתן שכרן של מצוות (חקירה ה' ד"ה ויש לי) [אולם כתב המשנ"ב לעיל (סי' תרו ס"ק א) שגם המקניט את חבירו עובר באיסור של אונאת דברים].

ועם החילוק שבין הגזול את חבירו למקניטו בדברים וכו', התבאר בפמ"ג (סי' קנ"א ס"ק ב) ד"ה ומיש ברשע מצוה) לענין מה שכתב

הלכות יום הכפורים סימן תרו תרה המשך מעמוד 146

בידי עוברי עבירה, כיון שיש בדבר חשש סכנה שימסרהו למלכות. 15) שם (סמ"ח) כתב הרמ"א, שנתנו להקל ולהימנע מלמחות בעובר עבירה כיון שיש לחוש שיעמוד על גופנו וממוננו, ואין אדם חייב להציא ממון כדי לקיים מצות תוכחה. אולם באופן שאין ההפסד דאי, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ק"א אות ח) שאין נפטר בכך ממצות תוכחה, ודברי הרמ"א הם דוקא באופן של הפסד וראו.

18) שם (דברים כו כז) כתב בשם הירושלמי (סוטה פ"ז ה"ד), שמקרא זה אמור כלפי בית המלך והנשיאות ומי שבידו לחקים את התורה ביד המבטלים אותה.

[משנ"ב ס"ק ז]

וענין הולשן-קשפט סימן יב (14) וקיונה-ד'צה סימן של"ט.

14) שם (ס"א) כתב הרמ"א, שיש שטברו שבזמנינו נהגו שלא למחות

מילואים

הַלְבוּת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תְּרוֹ תַרְח

המשך מעמוד קודם

שמותו לו לעשות כן, כתב בביה"ל שם (סי' ד"ה או) שמסתבר שאינו נחשב על ידי כך כימומר, כלל, ובדין מחללי שבת בזמנינו, ראה מה שכתבנו במשנה' לעיל (סי' תקי"ז ס"ק ב) כל פרטי הדיונים בזה.

18) ואולם באופן שיתכן שיקבל את תוכחתו, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני יום כיפור עמ' קכ"ב) שראוי להוכיחו, שהרי יתכן שיחזור על ידי כך למטוב ויהיה בכלל 'אחיקר', ודברי הביה"ל אמורים דוקא בסתם מומר, שלפי מצבו אין מקום לחשוב שאולי יחזור בו, הריא שכך היא דעת המנחת חינוך (מצה רלט ארת ז).

וכן לגבי 'לאפרושי' מאיסורא' את המומר, כתב השי"ך (יו"ד סי' קנ"א ס"ק ו) שאינו חייב, וביאר הגר"ז קרליץ (חוט שני רבי' עמ' מה) שאף החיוב של 'לאפרושי' מאיסורא' נלמד מחיוב 'הוכחה', וכיון שמי שאינו בכלל 'עמיתך' אינו בכלל חיוב הוכחה, כך גם אינו בכלל החיוב של 'לאפרושי' מאיסורא'.

[ביה"ל ד"ה עד שחשינה]

זה שכתב על דברי הפג"ח אברהם¹⁶.

16) שם (ביצה סי' ב' אות ב, ובנתיב חיים על המגיא ס"ק ב) כתב, שגם בבין השמשות אמורים 'מוטב שיהיו שוגגין' וכו', וכמו שכתב הספר הסיידים (סי' רס"ב).

[ביה"ל ד"ה אבל אם מפרש]

קבר קצ' מלל 'עמיתך'¹⁷ ואינו מקנה להוכיחה¹⁸.

17) לגבי המחלל שבת בפרהסיא או עובר עבירה להכעיס, התבאר בשו"ע לעיל (סי' שפה ס"ג) ובמשנה' שם (סי' ד) לענין עירובי חצרות, שדינו כיצברי, כיון שעל ידי עבירות אלו נחשב הוא כימומר' לכל התורה [וכמו 'מומר' לעבודה זרה, שגם הוא נחשב כימומר' לכל התורה], ובכמה פעמים נחשב כימומר, ראה משנה' שם ובמה שכתבנו שם. ולגבי המחלל שבת שלא בפרקת עול, אלא רק מפני שטועה וחושב

הַלְבוּת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תְּרִי תְרִיא

המשך מעמוד עה

והתבאר מדבריו (כאן) שאף על פי שהוא ספק אם הוא מן התורה, יש להחמיר בספיקות לגבי ואינו נחשב כספק ספיקא, וכן לענין ספירת העומר בזמן שהוא ספק לילה, התבאר בשע"צ לעיל (סי' תפט ס"ק ב) וביה"ל שם (סי' ד"ה לספר) שיש להחמיר בדבר, כיון שלהרבה פוסקים הספירה בזמן הזה היא מן התורה, וכן לענין ספק במלאכת חול המועד, כתב בביה"ל לעיל (סי' תקל ס"א ד"ה ומותר) שאין להקל בדבר אלא אם כן הוא לצורך גדול, כיון שלדעת הרבה ראשונים היא אסורה מהתורה. אמנם, לענין אשה שמתחפפת האם בירכה ברכת המזון, כתב לעיל (סי' קפו ס"ק ג) בשם הרעק"א (שריע שם ס"א) והברכי יוסף (שם ס"ק ד) שאינה צריכה לחזור ולברך, ושעם הדבר (כמבואר בדרכיהם) שכיון שספק הוא לגבי חייבין של נשים בברכת המזון אם הוא מהתורה או מדרבנן, אם כן באופן של ספק ברכה נחשב הדבר כלפי הדיאורייתא' כיספק ספיקא' [ספק האם חייבת וספק האם בירכה], וכלפי הדרבנן כיספיקא רבנן שדינו לקולא.

[משנה' ס"ק ז]

דְּהִיָּה מְתִיב מִיָּתֵה בְּיַד אָדָם² פְּטוֹר מִתְּשֻׁלְמוּמִין³ וכו', וְכַדְמָאָר בְּחֻשְׁן־מִשְׁפָּט סִימָן תְּכַד סְעִיפָא⁴ וכו', שְׂאִין בּוֹ רֵק בְּרִית⁵.

2) ולענין החובל בשבת משום אזהר מלאכה הוא חייב, כתב בביה"ל לעיל (סי' שטו ס"ח ד"ה והחובל) שנחלקו הפוסקים בדבר, שדעת הרמב"ם שחייבו משום 'מפרק' [שהוא חולדה של דיש], שבמה שהדם נעקר ממקום חיבורו שתחת העור, דומה הדבר למפרק תבואה מהקט, ולפי זה חייבו הוא רק כשיצא ממקום דם כשיעור גרוגרת, וכמו לגבי מלאכת דיש, אולם דעת רוב הפוסקים שחייבו משום צטילת נשמה מאורו מקום שחבל [כי הדם הוא הנפש], ולפי זה חייב גם כשיצא דם כל שהוא או מצר הדם כל שהוא נראה עוד שם וכמשנה' שם (סי' ל) שהביא את גרון הפוסקים האם צריך שיהיה לחובל צורך בדם לאיזה ענין, כדי שלא יחשב הדבר כימלקל' וכימלאכה שאינה צריכה לגופה, וראה עוד בביה"ל שם, שלפעמים חייב החובל גם משום 'צובע'.

3) אכן לענין לצאת ידי שמים, כתבו רש"י (בבא מציעא צ"א, א ד"ה רבא) ותוס' (שם ד"ה בבא, סנהדרין ע"ב, א ד"ה לא) שהיב לשלם [והתבאר ברש"י שם, שלפיכך גם תפיסה מועילה], וכן הביא הערוך השלחן (חומי' סי' שגא ס"א) להלכה, מאידך, בחידושי הר"ן (סנהדרין ע"ב, א) כתב בשם הר"ר רוד, שמי ששפטר מתשלומים מצד קים ליה

ליל הסדר וכמבואר במשנה' לעיל, אינו מוריד אותו מקדושתו, כיון שליל הסדר הוא לילה של מצוה, ולגבי היחלוא' הלבן הירושלמי שלובשים בימים נוראים, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות הג בחג ימים נוראים פכ"א הע' 194) שאין לו דין קיטיל, אלא הוא נחשב כבגד של ימים נוראים.

וממה שמבואר כאן שנהגו ללבוש את הקיטיל' בתפילות יום כיפור, כתב השע"צ לעיל (סי' קמו ס"ק כ"ב) שיתכן שמותר לעשות מה'קיטיל' מפות לספר תורה, שכיון שנעשה להתפלל בו ביום כיפור, נחשב הדבר כחשמיש גבה במקצת, ואינו כדבר שהוא חשמיש הדיוט שאסור להשתמש בו לתשמיש קרשה בלא ששינה קודם לכן את צורתו.

וקיטיל' שבלה, דעת הגר"ש אלישיב (גנזי הקדוש שם ס"ג) שמותר להשליכו לאשפה, ואפילו אם הוא מיוחד לתפילה.

25) ובביאור דעת המשנה' נחלקו האחרונים, הכף החיים (סי' לו) כתב שאם צריך רק להשתין מותר להיכנס לבית הכסא, וכן פסק המטה אפרים (סי' ב), מאידך, כספר זה השלחן (סי' כא ס"ג) כתב שאסור להיכנס לבית הכסא קודם ללבוש בהם, אפילו כשאינו נעמה שם כלל, ומה שהחרי' המשנה' הוא רק להשתין מחוץ לבית הכסא, וכן ביאר הגר"ש אלישיב בדעת המשנה' (תפילה כהלכתה פכ"ג הע' קפ"ו).

ומי שנכנס לבוש ב'קיטיל' לבית הכסא, והתלכלך בצואה שהיתה שם ואין לו 'קיטיל' אחר ללבוש לתפילה, כתב הכף החיים (סי' תריג ס"ק נח) בשם שו"ת שואל ומשיב (רביעאה סי' פח), שמותר לו לומר לכברי לכבס את מקום הטינופת, משום כבוד הבריות [שהחזקה איסור דרבנן].

סִימָן תְּרִיא

שְׁלִיל יוֹם הַכַּפּוּרִים דִּינּוּ קְיוּמוֹ

[משנה' ס"ק ג]

וְלַמַּעֲשֶׂה רְאוּי לְהַחְמִיר¹.

1) וכיון שיש להחמיר באיסורים אלו ולדונם כאסורים מן התורה, כתב לקמן (סי' תריד ס"ק טו) שגם מי שצריך לילך ביום כיפור בין הנכרים וחושש שלעגו עליו, אסור הוא בנעילת הסנדל, כיון שיש הסוברים שאיסור זה הוא מן התורה.

הַלְכוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תרח

ביאורים ומוספים

עוד כתב שם (סי' ד), שנחלקו הפוסקים לענין זמן 'פ'לג המנחה' האם משערים אותו שעה ורבע קודם השקיעה או קודם צאת הכוכבים, ומי'מ לגבי שיעור הזמן שמועיל לקבל תוספת שבת, כתב לעיל (סי' רסא) סי' קנז) שכדיעבד אם קיבל על עצמו תוך שעה ורבע שקודם השקיעה, יש להחמיר שהועילה קבלתו [אמנם, בבית"ל לעיל (סי' רסג) סי' ד"ה קדם הלילה] כתב שאפשר לקבל תוספת שבת שתי שעות קודם הלילה, אולם ראה מה שכתבנו שם.

25) שם כתב השו"ע, שמי שאכל עד חצי היום וקיבל על עצמו שלא לאכול משם ואילך, אף על פי שאין זה נחשב כתענית לענין אמירת 'ענו', מי'מ חייב הוא לקיים את נדרו ולהתענות בזמן שקיבל על עצמו.

[משנ"ב סי' טו]

בְּשֵׁם הַפָּי"ח נְהַגְנָא רַבֵּן יְהוֹר הַדְּבָרִים פְּסָם²⁶.

26) שם כתב לענין קבלת תענית תשעה באב, שהבי"ח והגרי"א סברו שמועילה קבלת התענית בלב, ונאסר בכל הדברים שאסרו בתשעה באב (ולכך מנעילת הסנדל, וכי'ל במה שכתבנו בסי' יג), והוסיף, שהיית דוקא כשקיבל בלבד להתענות, מה שאין כן אם רק גמר בועתו שלא לאכול יותר, אינו נחשב כקבלה, ומותר אפילו באכילה. ובטעם הדבר שקבלה בלב מועילה, ראה מה שכתב לעיל (סי' תקס"ב סי' לא).

[משנ"ב סי' טז]

יְדוּקָא בְּשַׁרְעוֹנָא²⁷ וכו', בְּשַׁרְעוֹף בְּשַׁרְרִית²⁸.

27) וכמו שביאר המחצה"ש (סי' ז) שבשור עוף הוא קל לעיכול.

28) וכן כתב לעיל (סי' תר"ד סי' ב), שהגילים אנו לאכול בשר נם בשחרית.

ולענין המנהג לאכול דגים, כתב המטה אפרים (סי' תר"ד סי'ח) שמצוה לאכול גם דגים ועל פי המדרש שהובא בטור סי' תר"ד, מעשה בשוטר העיר וכו', ודוקא בסעודת שחרית, אך בסעודה המפסקת כתב שם (סי' תרח) ט"א שאין לאוכלם, וכן כתב הקצו"ש (סי' קלא סי"ב).

והאלף המגן (על המטה אפרים, כאן סי' ב) כתב, שדוקא דנים חמים אין אוכלים בסעודה המפסקת, משום שהם מרבים את הזרע. אבל דגים קרים אינם מרבים, ומותר לאוכלם [מלבד דגים מלוחים, שהם יצמי'אדו כיום כיפור], וסידים שכמדומה שכן נהגו. ובשם הגר"י קניבסקי הובא (ארחות רבנו ח"ב עמ' קצט) שנהגו לאכול דגים בסעודה המפסקת.

[משנ"ב סי' יח]

שְׁנָם גַּם־כֶּן מְרַבִּים יָרְעִי²⁹ וכו', מִפְּנֵי שֶׁמִּפְּעֻלָּה גְּנָה³⁰ וכו', יְבַלַע קֶצֶת מִן הַקִּיאָה³¹.

29) בענין שום לא חילק כאן בין צלוי לשאינו צלוי, אמנם לעיל (סי' רפ) סי' א) כתב שרק שומים צלויים מרבים זרע. עוד כתב שם, שעושים מברשלים מרבים זרע, אמנם כשהם מלוחים הם ממעטים את הזרע [וככל דבר מלוח שממעט את הזרע].

30) וכן לעולם שורש 'לאקערץ' [תבלין מתוק] בערב יום כיפור, כתב לעיל (סי' צ) סי' מה) שאסור, ביון שהמתיקות תשאר בפיו, וכשיבלע את הרק יבלע גם את המתיקות ואולם לבלוע את הרק כשאינו בו מתיקות, כתב לעיל (סי' תקס"ו סי' יג) שמתיר.

31) וכן לרחוץ את פיו ביום כיפור, כתב הרמ"א לקמן (סי' תריג סי'ד) שאסור, וביאר במש"ב שם (סי' יא) שחששו שיבלע קצת גורונו, והוסיף לעיל (סי' תקס"ו סי' יא), שיש להחמיר בדבר גם באופן שמכותף את ראשו ופיו למטה.

[שעה"צ סי' כא]

מְרַרִי³².

32) לכאורה יש להחליף, בסי' כא לכתוב מגן אברהם, ובסי' כב לכתוב מהר"ל.

[משנ"ב סי' י]

בְּעֵבְרָה שֶׁבִּסְתֵר יוֹכִיחֵנו בְּסִתְרֵי¹⁹.

19) והוסיף לעיל (סי' קנ"ד) שאף לא ידבר עמו קשות בתוכחה עד כדי שיכלימונו, שנאמר (ויקרא י"ז) "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטאו", אלא יוכיחנו בנחת ובלשון רכה.

ואם כבר הוכיח אותו בסתר ולא קיבל, כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ח, צ"ח) בשעה"צ לעיל (סי' ח) לגבי דברים שבין אדם למקום, שמכלימים אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחריפים אותו בפניו ומביימים ומקללים אותו עד שיחזור למוטב, וכמו שעשו הנביאים לישאל.

ואפילו לגבי דברים שבין אדם לחבירו, הביא בספרו הפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל י' באר מים חיים סי' א) את דברי הלחם משנה (שם) שיש מי שביאר בכונת הרמב"ם, שגם לגביהם אם כבר הוכיח אותו בסתר ולא קיבל, יכלימונו על כל פנים בפניו, ובלבד שלא יכלימונו ברבים.

ובאופן שראהו שחבירו עובר איסור שבין אדם לחבירו כלפי אדם אחר, כתב המנחת חינוך (מצוה רמ"א) שכלפיו נחשב הדבר כבין אדם למקום, ומותר להכלימו כשאינו מקבל דבריו בסתר, ודוקא לגבי מי שהחטא הוא כנגדו, יש איסור להכלים את החוטא ברבים [אולם יש לדון ממשמעות ההפץ חיים (במקור חיים שם), שאינו סובר כהמנחת חינוך].

עוד כתב שם, שיש להסתפק האם גם בעבירות שמדברי סופרים, מותר להכלים את חבירו ברבים, שהרי עובר בכך על לאו בקום ועשה, ולא העמידו חכמים את דבריהם כמקום איסור תורה [לבד ממקומות מסוימים].

[משנ"ב סי' יב]

עַל־קַלְפָּנִים יִחְשֹׁב בְּלִבּוֹ פְּנֵה²⁰.

20) וכן כתב לעיל (סי' תקנ"ב סי' ב) לענין ערב תשעה באב, שאחר שאכל את הסעודה מפסקת' נכון שיתנה בפירוש בפה או בלב, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית.

[משנ"ב סי' יג]

גַּם בְּתַחֲצִיחַ וְסִיחָה²¹, וּבִפְרָט בְּמִלְאָה²².

21) אולם לגבי 'עזילת הסנדל', התבאר לעיל (סי' תקנ"ב סי' ב) ובשעה"צ שם סי' ג) לענין מי שקיבל על עצמו את תענית 'תשעה באב', שעדיין מותר הוא בכך, שבין שאינו חולץ מנעליו, נחשב הדבר כאילו התנה בקבלתו חוץ מדבר זה.

ומדין זה למד הגר"י קרליץ (חוט שני יום כיפור עמ' קיד) לגבי מי שהתנה שמקבל על עצמו את יום כיפור רק לענין איסור אכילה ולא לענין איסור מלאכה, שגם כן הועילה קבלתו לחצאין.

22) מבואר מלשונו שאיסור מלאכה חמור משאר עינויים, והיינו משום שעל עשיית מלאכה יש חיוב כרת, מה שאין כן על שאר עינויים [לבד מאכילה ושחיה] יש רק איסור, וכמו שכתב השו"ע לקמן (סי' תרי"א) סי' א) והף התבאר במשנ"ב שם (סי' ג), שיש שסברו שהאיסור בשאר עינויים הוא רק מדרבנן.

[משנ"ב סי' יד]

שְׁלֵא קָבַל צְלוֹי הַתַּעֲנִיתִי²³ וכו', מִפְּלֵג הַמִּנְחָה וְאֵילָף²⁴ וכו', כְּמוֹ שֶׁקְּתוּב בְּסִימָן תַּקְסָב סִינָה י"א²⁵.

23) ומי שביירך את ברכת 'שהחיינו' של בניית היום, כתב לקמן (סי' תרי"ט סי' ד) שמקבל עליו בכך את התענית.

24) ושיער זמן זה, התבאר בשו"ע וברמ"א לעיל (סי' רל"ג סי"א) שהוא שעה ורבע זמנית קודם הלילה, וביאר במשנ"ב שם (סי' ג) שזמן מנחה קטנה הוא שתי שעות וחצי קודם הלילה, ולכן 'פ'לג המנחה' שהוא חצי מזמן זה, עולה לשעה ורבע.

הלכות יום הכיפורים סימן תרה

עד באור הגולה

ד' תר"א י"ט, ועין
מכתב ש"ת סימן
תקנ"ה ח' ע"ב י"ב
ת"מ

שאין דבריו נשמעין לא יאמר בדיבורים להוכיחן (ט) רק פעם אחת, אבל לא ירבה בחובות מאמר שידוע שלא ישמעו אליו, אבל בחדו (י) * חזק להוכיחו * עד שיכנו או (יא) יקללנו (ממוקד יוסף סוף פרק הבא על יבמות): **ג' יאם הפסיק מאמריתו בעוד היום גדול, (יב) יכול לחזור ולאכל (יג) כל זמן (יד) שלא קבל עליו הסענית:** הגה (טו) ועין לעיל סימן תקנ"ה דאם קבל (טז) בלב לא הוי קבלה: **ד' היערכ יום הכיפורים אין לו לאכל אלא מאכלים קלים להתעכל, כדי שלא יהא שבע ומתגאה כשיתפלל:** הגה וכן אין אוכלים (טז) דברים (יז) הממתימים את הגוף, (יז) שלא יבוא לידי קרי, וכן אין לאכל (יח) מאכלי (יח) חלב, שפירש ז"ל, אף בסעודת (ט) שחרית נוהגין לאכלן (מהר"ל):

באר היטב

רק אם קבל עליו בקדוש שלא לאכל עד אסור, מ"א: (י) הממתימים. כגון בשמים ובכבש, וזה אינו אסור כ"א בפעודה המפסקת, אבל דברים המרבים זרע אין לאכל כל היום, בי"ח: (ז) קבל, סקה, ובכ"ס: (ח) שחרית. ורעה מהר"ל ובי"ח לאסר אף בשחרית, ודברים זרע, וכתב ס"ז, וישום אין לאכל אף בשחרית וכן בימים דמדיב זרע, כתב ה"ס"ח: אם אכל אכילה גסה וקשה לו, לא יאן אצבעו לפיו לקיאה.

באור הלכה

צריך למחות אף שידוע שלא יקבלום, הנה רק כשידוע תקיפה על העובדים למחות בהם בהקמת תרה, אבל כשאין כוונתו פח להפרישם אין מהיב להוכיחם פינן שידוע שלא יקבלום, אכן מדברי הש"מ המביא פסגד אברהם פ"שעם דב"ה אף שאין נחשם בהטאם מפל מקום יש עליו חייב מצד המצוה יעשה דחובתה: * חזק להוכיחו. ובספר חסידים סימן ת"ג פ"ב: דוקא איש את אחיו שלבו גס בו, אבל אם הנה איש אחר שאם יוכיחו ישנאו ויקום טענה, אין להוכיחו ומ"א בשמו. לעולם דור אדם בקיום רבו כשעקבל תוכחתו, ואם לאו אל דור, מוטב שיהיה שוגגים וברכות דף ח': * עד שיכנו. ראיתי בספר החוה"מ פ"מ ד"ה וזה לשונו: טה שאסרו וזכרם לבניה שחייב מצוה וז"ל עד הפאה, פלוטו שחייב המוכיח להרבות תוכחותיו אל החוטא עד שיהא קרוב לחכות את המוכיח, עין שם עוד:

משנה ברורה

גס-פן (ט) על דבר המפדש בתורה וזהו הדין על שאר מיד, דהנה שידוע שהוא אסור ועובר על זה, עד סוף הג"ה. והנה לשון ו'אם ידע', (י) בנהו האסורנים שאינו מרנך, דהא עד עקשו גס-פן מרבי בהכי, ובנ"ל, אלא דבא לחדש דיש חילוק בין רבים לחד, דברבים כשידוע שאין דבריו נשמעין להם מחוב להוכיח רק פעם אחת, אבל בחדוד מחזק להוכיח כמה פעמים עד הפאה או קללה: (ט) רק פעם אחת. אילי ישמעו, או כרי שלא יהיה להם פתחון-פה, ומכאן ואילך — פשע שמצוה לומר דבר הנשמע (יא) פך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע: (י) חזק להוכיחו. בעברה שבפסוק (יג) יוכיחו בספר, והעברה שבגלוי יוכיחו מיד, שלא יתחיל לשם שמים: (יא) יקללנו. ויש אומרים (יג) אל תוכח לך פן ישנאו: **ג' (יב) יכול לחזור ולאכל וכי.** יש שכתבו (ד) שהמנהג שלאסור לאכל אסור לאכל, דבנה שפסיק הוי כאלו קבל בפה, (טו) ולכן נכון שיקום ברפת-הקיון יאמר בפרוש שאינו מקבל עליו צדין הסענית, (טו) ועל-כל-פנים יחשב בלבבו פתח: (יג) כל זמן וכי. ויאם קבל עליו, (ח) אסור גם בחיצה וסיכא, (יח) ובפס' המלאכה: (יד) שלא קבל עליו הסענית: (יז) וכתבתי מדיני (טז) רק מפלג המנחה ואילך, אבל אם קבל עליו הסענית מקדם פלג המנחה אין בהקבלתו כלום: (כ) אבל אם קבל על עצמו סתם (כא) שלא לאכל עוד, זה מהני אפילו בשאר ימות השנה אם קבל עליו שלא לאכל מתצות היום ואילך, כמו שכתב בס' קמחן חק"מ ע"פ יא: (טו) ועין לעיל וכי. ועין שם במשנה ברורה סעיף-קטן ב מה שכתבנו בשם הב"ח והגר"א וכן יקר הדברים שם: (טז) ושיך גס-פן לענינו: ד' (טז) דברים הממתימים. כגון בשמים ובכבש (שקורין זאפרין) (כז) וז"ל טוב, וזה אינו אסור כי אם בפעודה המפסקת, אבל דברים המרבים זרע, כגון מאכלי חלב, וברקמה, הנה ראוי להיות נזהר שלא לאכל כל היום, אכן העולם נוהגין לאכלן בשחרית ונה שמשם הרק"א: אף בסעודת שחרית וכי. וטעם המנהג לא נהפוש, בן כתב מהר"ל. ועין במגן-אברהם שפושב המנהג, ועקר טעם המנהג, משום שהם מאכלים קלים, אכן בפעודה מפסקת נהגו לאכל בשר שהיא עקר הסעודה, (דוקא בשר-עוף) (מ"א). ומש"כ-מגדים משמע דבמנחה נהגו לאכל בשר-עוף בשחרית: (יז) שלא יבוא לידי קרי. ובי"ח-הפפורים (כג) הלא אסור לו לטבל, וברקמין פסוף סימן תריג: (יח) מאכלי חלב. ממה, ועין בס"ד דהוא הדין דיש לזהר משום וביצים, שהם גס-פן מרבים זרע. כתב מהר"מ מגדים, דחלב המערב בתבשיל או סייא עם חלב אפשר דבטל ברב לעגן זה. לא יאכל שמשמין מפני שפגלה ברה"ט. ואם אכל הרבה, לא נשים אצבעו בסוף להקיא בי"ח-בפור, שמה יבלע קצת מן הקיאה: (יח) ס"ח]. כתב מהר"ו, שלא ישמח בפעודה המפסקת ולא יאכל אכילה גסה. והקמח אפילו בסעודת שחרית יש לזהר מזה, כמו שכתב המחבר, וכל-שכן בסעודה זו:

שער הציון

(ט) לכושי-שןד ופשט: (י) לכושי-שןד: (יא) שם בנמוקי-יוסף פרק תבא על יבמות: (יב) קנ"אברהם ב"שם ס"מ"ק: (יג) שם ב"שם ס"מ"ק. ונראה דיש לסבך על זה, דכלאו הכי דעת הש"מ והמאירי שהיא נקראת לו שלא יקבלו אינו כחזק להוכיח פלל אף במיד, והנה דהנכ"א נקרא לדיקא כאידך פוסקים דמתבין להוכיחו אף קנה, מפל מקום די לני להחמיר להוכיח עד שינוף, קרעת רבי יוחנן בנקרא. דהוכחה די עד שינוף: (יד) טגן אברהם בשם מהר"ל ושי"א: (טו) מנ"אברהם בסימן תקנ"ה (טז) מ"א-אדם: (יז) קנ"אברהם ו"ט"ו בי"ח קסימן הגג: (יח) כן משמע ממה שאפרים וקשט: (יט) משעם הרמב"ן, דהקבלה אינו מועיל רק בזמן שייחל לחול עליו שם תוספות ולא מקדם, ואן דקש"טן לדיקא דאף בהשעה קאב דאין בו שום תוספות מדינא ומכל קלום הקבלה מהני, ודלא כהרמב"ן. שם השעם כמו שקבב הרמב"ן בעצמו בתורת-האדם לפרק דעת הר"ף שסובר דקבלה מהני, משום דהואיל שייחל לעשות תוספות בקיים של תורה יכול לעשות נמי בקיים של דבריהם הואיל ורעה להוסיף עליו ולעשותו ביום עצמו, וכן מצונו שמתפלל בשבת של מאצא-שבת ואומר הקבלה על הכוס ואף-ע"פ שאינו סור צדין ממלאכה, כיון שהקבלה בו כבר גשיתו קללה, וזכ"ן שכן, אם קבל עליו תענית עשה אותו על עצמו כבין השמשות של תשעה באב, עד כאן לשונו. וז"ל זה גם להר"ף לא נוכל להוסיף יותר מפלג המנחה אף אם קבל בפרוש, ומה דסיים המגן-אברהם וכתב: ומידו אם קבל עליו בפרוש שלא לאכל וכי, רעה לומר שלא אמר שמקבל הסענית עליו, דשם הקבלה של סענית יום-הכפורים לא יוכל להקשין יותר מפלג המנחה כיון דאינו יוכל לחול עליו או שם תוספות יום-הכפורים, וכנ"ל, רק שמקבל עליו סקמא שלא לאכל עד כיום זה יחר, וזה חל אפילו בקל השנה. אסור-קך קצאתי שמשמש בן הפרושים ועלבו-שי-שןד, והאנכתי בכל זה, להוציא מדברי מהצ"ח השעל שדוק מאד בדברי המגן-אברהם, ואף שהטעם-אפרים העמיק, האמת הוא כדברי מהר"מ מגדים והלבושי-שןד דאף אם אמר בפרוש שמקבל עליו הסענית מקדם פלג המנחה אינו כלום, ועקר קשיונו ממה דקמא לו אף לעגן תשעה באב דאין בו תוספות מפל מקום הקבלה מהני, לא קשה מיד, כפי מה שהשמענו מתורת-האדם: (כ) אכן קנה אינו אסור רק פאמלה ולא בחיצה ובמלאכה [מ"מ"ג בסימן תקנ"ה: (כא) מהר"ל: (כב) מנ"אברהם: (כג) שם במהר"ל:

